

Paweł Durkiewicz*

PROJEKT GLOBALNEJ IZBY ROZLICZENIOWEJ - WATCH¹

Od kilku już lat obserwujemy dynamiczny rozwój handlu elektronicznego i elektronicznych systemów przetwarzania płatności na całym świecie, a przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych i Unii Europejskiej. W opracowaniu omawiany jest projekt Globalnej Izby Rozliczeniowej – WATCH, dotyczący płatności transgranicznych.

The requirement for financial institutions to provide global, as well as domestic payment services, has become recently more prominent due to several important marketplace developments. Increasing globalization of business and economic integration has created demand for more efficient, cost-effective means of executing cross-border payments. The paper describes main features of the "Worldwide Automated Transaction Clearing House" project (WATCH). The WATCH project addresses the market for the exchange, clearing and settlement of batch oriented cross-border payment instruction files between financial institutions.

Wprowadzenie

W ciągu ostatnich 20 lat rynki finansowe doświadczyły znaczących zmian w zakresie systemów płatności krajowych i transgranicznych. W wielu krajach rozwinięto systemy płatności nisko i wysokokwotowych, z wykorzystaniem własnych technologii (komunikacja, bezpieczeństwo) i standardów.

Tradycyjnie instytucje finansowe zapewniały elektroniczne przetwarzanie płatności transgranicznych swoim klientom za pośrednictwem relacji z bankami korespondentami w innych krajach. Nie ma powszechnie akceptowanej organizacji standardów dotyczących wymienionych płatności. W konsekwencji,

* Katedra Informatyki Gospodarczej i Analiz Ekonomicznych Wydziału Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego

¹ Worldwide Automated Transaction Clearing House.

usługi świadczone za pośrednictwem banków korespondentów oraz umowy między stronami i ich klientami różniły się.

Potrzeba globalnych usług płatności stała się ostatnio istotna dzięki zwiększonemu wolumenowi handlu międzynarodowego oraz popytowi ze strony funduszy emerytalnych, inwestorów i podatników na płatności transgraniczne. Instytucje finansowe poszukują bardziej efektywnych i mniej kosztownych metod dokonywania płatności transgranicznych, zapewniających jednocześnie pewność dostawy, łatwość użycia (ten sam strumień płatności co dla płatności krajowych), globalny zasięg i rozrachunek w wielu walutach.

Rozwój Internetu umożliwia centralizację globalnego handlu. Internet nie tylko umożliwia spotkanie nabywców i sprzedawców i różnych krajów, ale także dramatycznie zwiększa liczbę uczestników rynku. W rezultacie istnieje rosnąca potrzeba alternatywnych procedur płatności dla efektywnej obsługi handlu.

Globalizacja i handel elektroniczny powodują wzrost znaczenia płatności transgranicznych. Zgodnie z badaniami Boston Consulting Group do roku 2008 roczny wolumen międzynarodowych płatności wzrośnie do 5,2 miliardów z 2,1 miliardów w 1998 roku [2.s.1]. Pozytywny trend wzrostu liczby transakcji nie powoduje równoległego wzrostu przychodów: jak wynika z tych samych badań, przeciętny przychód z jednej płatności spadnie z 20,55 USD w 1994 roku do 4,46 USD w 2008 roku. Jest to znacząca zmiana. Stosunek ceny płatności krajowej i transgranicznej ma spaść z 13:1 do mniej niż 2:1 w roku 2008.

Światowy wolumen płatności wzrastał o 7% rocznie od 1994 roku [1. s.1] Z badania Boston Consulting Group wynika, że wzrost transakcji transgranicznych przyspieszy w ciągu najbliższych 5-10 lat. Prognozuje się wzrost wolumenu o 11% rocznie do około 4 miliardów transakcji w 2005 roku [1.s.1] Podczas gdy przewiduje się wzrost wolumenu transakcji w ciągu najbliższych 6 lat, cena płacona przez klienta korporacyjnego będzie spadać. Koszty transakcji transgranicznej spadły między 10 a 20% w latach 1994-1995 i mają spadać o 4% rocznie do około 8 USD w roku 2005[1.s.2]

Kilka znaczących czynników wpływa na międzynarodowy rynek płatności. Granice państw stają się przepuszczalne dla handlu, struktura kosztów przetwarzania płatności staje się atrakcyjna a operatorzy, klienci i instytucje odpowiedzialne za regulacje poszukują większej jakości po niższej cenie.

Globalizacja wymusza potrzebę centralizacji. W momencie, w którym korporacje zdobywają zagraniczne rynki lokalne inicjatywy stają się nieefektywne. Podobnie jak w przypadku marketingu, przedsiębiorstwa chcą móc zarządzać płatnościami z centrum oraz z lokalnych filii. Poza poprawą efektywności operacyjnej przedsiębiorstwa chcą poprawić zarządzanie płynnością walutową

i próbują czerpać zyski z korzyści skali. Międzynarodowe procedury płatności są fundamentem potrzebnym do osiągnięcia wymienionych celów.

Institucje finansowe tworzą wartość w łańcuchu płatności poprzez transfer informacji dotyczącej płatności między operatorami a klientami systemu. Dotychczas wysokie koszty technologii i istniejącej infrastruktury stanowiły bariery handlowe. Jednak ulepszenia w zakresie przetwarzania i teletransmisji danych są atrakcyjne nie tylko dla tradycyjnych konkurentów, ale także umożliwiają oddzielenie wymiany walutowej od wymiany informacji.

Ustawodawcy zachęcali sektor przetwarzający płatności do zwiększenia jakości systemów przetwarzania niskokwotowych płatności transgranicznych, co miało swój wyraz w dyrektywie Komisji Europejskiej na temat transgranicznych transferów kredytowych oraz inicjatywie Banków Rezerwy Federalnej w USA odnośnie promocji płatności transgranicznych.

Podobnie oczekiwania klientów także się zmieniają. W szczególności zlecniodawcy płatności poszukują ulepszeń w zakresie jakości międzynarodowych płatności. Oczekują łatwiejszego przetwarzania, włączając wspólny punkt wejścia dla wszystkich walut oraz krótsze cykle rozrachunkowe, które byłyby jednocześnie przewidywalne i pewne. Spodziewają się płacić coraz mniej za obsługę płatności oraz że różnica w cenie płatności transgranicznych i krajowych będzie się zmniejszać.

Projekt Globalnej Izby Rozliczeniowej - WATCH

Krajowe systemy są wysoko efektywne jeśli chodzi o koszty. Taka efektywność wynika ze wspólnych standardów obsługiwanych przez Automatyczne Izby Rozliczeniowe (ACH²) lub innych porozumień w zakresie infrastruktury. Polegają one na przetwarzaniu wsadowym dużych wolumenów płatności. W odpowiedzi na istniejące zapotrzebowanie projekt Globalnej Izby Rozliczeniowej (WATCH) ma zapewnić taki sam poziom efektywności w sferze płatności transgranicznych jaki istnieje przy przetwarzaniu płatności przez krajowe ACH.

Koncepcja Globalnej Izby Rozliczeniowej

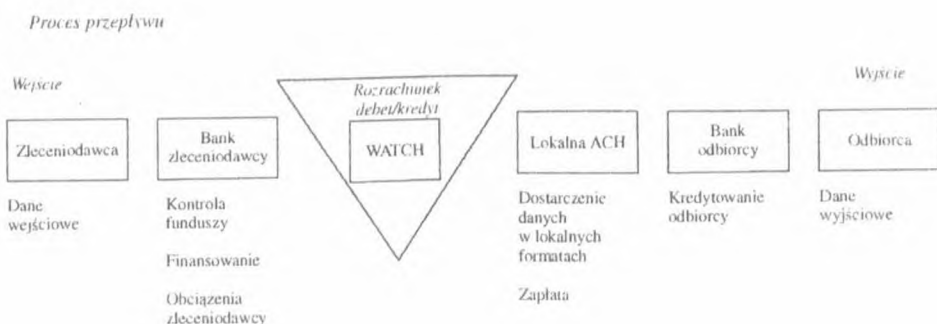
Projekt WATCH dotyczy wymiany, rozliczeń i rozrachunku płatności transgranicznych przetwarzanych wsadowo między instytucjami finansowymi. Koncepcja WATCH polega na stworzeniu infrastruktury globalnej ACH, która

² Automated Clearing House.

akceptowałyby pliki z poleceniami płatności od banków-uczestników, zatwierdzała ich zawartość, dokonywała konwersji formatów danych na odpowiedni standard, dokonywała rozrachunku i dostarczała elektronicznie pliki z poleceniami płatności do lokalnej ACH lub do określonej instytucji finansowej w kraju odbiorcy. Na rysunkach 1 i 2 zilustrowano kolejno koncepcję WATCH i wymagania funkcjonalne systemu.

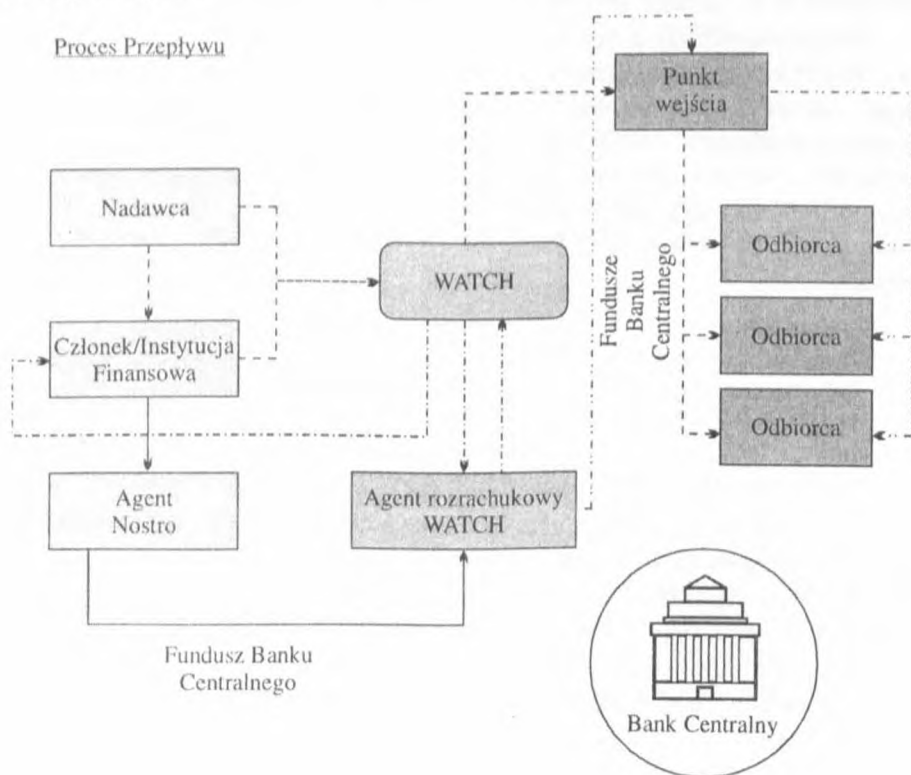
Rys. 1 Koncepcja WATCH
Źródło: na podst. [1. s.4]

Rys. 2 Wymagania funkcjonalne WATCH
Źródło: na podst. [1. s.4]

Projekt WATCH i przepływ płatności

WATCH jest przede wszystkim hubem dla translacji i wymiany przychodzących poleceń płatności w różnych formatach na format kraju odbiorcy. Poza przetwarzaniem danych, WATCH jest także agentem umożliwiającym transfer funduszy od nadawców korporacyjnych do odbiorców (ilustruje to Rys.3).

Rys. 3 Proces przepływu płatności w projekcie Globalnej Izby Rozliczeniowej. Źródło: na podst. [2. s.2]

Wykorzystując jeden z kilku krajowych i międzynarodowych standardów, instytucje finansowe uczestniczące w systemie będą dokonywać płatności za pośrednictwem WATCH. W skład każdej takiej transakcji będą wchodzić płatności w tej samej walucie kierowane do tego samego kraju. W ściśle oznaczonym czasie WATCH określi kwotę, którą każda Instytucja Członkowska musi

zapewnić jako pokrycie dla płatności skierowanych do kraju docelowego w jego walucie. Instytucje Członkowskie zażądadają następnie, aby ich agent nostro zapłacił wyszczególnioną kwotę agentowi rozrachunkowemu WATCH w kraju odbiorcy. Płatność między agentem nostro Instytucji Członkowskiej i agentem rozrachunkowym WATCH będzie płatnością krajową obsługiwaną w pieniądzu banku centralnego poprzez lokalny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym (RTGS³), odpowiadający danej walucie.

Po potwierdzeniu, że Instytucja Członkowska wypełniła swoje zobowiązania, WATCH rozpocznie przetwarzanie i konwersję płatności dla kraju docelowego, pośrednio lub bezpośrednio poprzez lokalną ACH lub podobny system płatności krajowych. Na tym etapie WATCH funkcjonuje jako zleceniodawca płatności w ramach krajowego systemu płatności. Płatności będą przetwarzane w kraju odbiorcy zgodnie z lokalnymi procedurami dotyczącymi cykli rozliczeniowych, procesu rozrachunku oraz wymagań w zakresie fianlności rozrachunku.

Korzyści płynące z WATCH

WATCH zwiększa wartość dla uczestników łańcucha płatności. WATCH ma zapewnić pomost między formatami danych dla różnych krajów, także zmniejszając ryzyko rozrachunkowe dla płatności transgranicznych.

Korporacyjni operatorzy płatności mogą uprościć proces wprowadzania danych dzięki wykorzystaniu pojedynczego formatu danych dla wszystkich istniejących walut. Uzyskują także skrócony cykl płatności, pewność dostawy i jasne reguły oraz polepszenie zarządzania pieniądzem.

Wspólne przetwarzanie płatności w wielu walutach wraz z Bezpośrednim Przetwarzaniem (STP⁴) zapewni redukcję kosztów transakcyjnych ponoszonych przez uczestników systemu, zwłaszcza przy przejściu ze starej technologii transferu (narażonej na częste usterki) na bardziej efektywne automatyczne przetwarzanie. Dzięki temu, że uczestnicy będą mieli do czynienia z pojedynczą organizacją a nie siecią banków korespondentów, zarządzanie płatnościami stanie się prostsze i łatwiejsze. Ponadto, ponieważ WATCH zapewnia dostęp do prawie wszystkich możliwych odbiorców w krajach docelowych, bez względu na to czy utrzymują oni rachunki w Instytucjach Członkowskich, uczestnicy nie będą już potrzebować tak wielu banków korespondentów i w ten sposób zredukują swoje

³ Real-Time Gross-Settlement System.

⁴ Straight Through Processing.

całkowite wymagania w zakresie płynności i koszty utrzymywania rachunku nostro. Co ważniejsze, uczestnicy cały czas posiadają pełną kontrolę nad produktem oferowanym swoim klientom, włączając wszystkie aspekty opłat za usługi i różnice kursowych.

Chociaż Instytucje Członkowskie będą odgrywały bierną rolę w przetwarzaniu płatności, skorzystają także na uczestnictwie w WATCH, ponieważ nie będą musiały konwertować formatów płatności. Co więcej, Instytucje Członkowskie będą cieszyły się z zapewnienia finalności płatności, jaka teraz ma miejsce dla krajowych systemów płatności.

WATCH zapewnia wiele korzyści dla całego sektora usług przetwarzania płatności. Przede wszystkim niższe koszty transakcyjne poprawią zdolność sektora usług finansowych do sprostania nowej konkurencji.

WATCH zwiększy także dostępność płatności transgranicznych dla mniejszych instytucji finansowych, umożliwiając im rozszerzenie swojej oferty przy znacznej redukcji kosztów operacyjnych i inwestycji. Inaczej mówiąc będą mogły oferować cały koszyk walut po obecnym koszcie obsługi jednej waluty. Dodatkowo WATCH pomoże spełnić oczekiwania urzędów regulacyjnych odnośnie jakości przetwarzania niskokwotowych płatności transgranicznych.

Możliwe zastosowania WATCH

Struktura WATCH jest bardzo podobna do struktury tradycyjnej ACH i dzięki temu może on przetwarzać płatności korporacyjne i rządowe (np. dywidendy, emerytury etc). Jednak elastyczność systemu umożliwia także obsługę innych typów płatności. Na przykład płatności detaliczne napływające przez sieć branżową mogą być łatwo przetwarzane wsadowo pod koniec dnia i przesyłane przez WATCH. Płatności związane z handlem, inwestycjami i wymianą walut są tylko kilkoma przykładami potencjalnych zastosowań systemu. Oczywiście szybko rozwijający się świat handlu elektronicznego otwiera nowe możliwości wykorzystania WATCH.

WATCH i handel elektroniczny

Instytucje finansowe chcące utrzymać pozycję kluczowych graczy w globalnym łańcuchu tworzenia wartości na rynku elektronicznym mają przed sobą dwa problemy: identyfikację stron transakcji (włącznie z autoryzacją i niezaprzeczalnością nadania i odbioru) oraz możliwość dokonywania płatności transgranicznych przy niskim ryzyku i kosztach. Kilka globalnych organizacji zmagających się z problemami autoryzacji, ale do czasu powstania WATCH postępy w zakre-

sie rozwoju efektywnych i tanich transferów transgranicznych były niewielkie. WATCH ma pomoc instytucjom finansowym wypełnić tę lukę.

Instytucje finansowe mogą wykorzystać WATCH do handlu elektronicznego na kilka sposobów. Dostarczanie usług związanych z przetwarzaniem płatności jest jednym z przykładów. Na przykład, gdy na rynku elektronicznym dokonywane są transakcje, instytucje finansowe mogą zagregować związane z nimi polecenia płatności i przetwarzać je wsadowo za pośrednictwem WATCH. Innym zastosowaniem WATCH może być dystrybucja elektronicznych depozytów z tych transakcji. Co więcej instytucje finansowe lub uczestnicy transakcji mogą wykorzystywać 140 znaków do wymiany informacji o płatnościach, takich jak numery referencyjne czy numery faktur, a WATCH zapewni dostępność tych informacji dla odbiorcy.

Wraz z ewolucją handlu elektronicznego okazało się, że procedury płatności stosowane w tradycyjnym handlu nie zmieniły się znacząco, w odróżnieniu od procedur kupna i sprzedaży. W wielu transakcjach B2B⁵ warunki transakcji nadal określają przyszłe terminy płatności. W ten sposób transakcja może się odbyć jeśli sprzedawca jest pewien, że płatność zostanie dokonana. Aby umożliwić tego rodzaju transakcje, podjęto wiele globalnych inicjatyw, aby opracować metody ubezpieczenia płatności. Uczestnicy WATCH, którzy korzystają z omawianych procedur mogą wykorzystać WATCH jako kanał rozrachunkowy dla wypełniania swoich zobowiązań międzynarodowych. Możliwość wykorzystania WATCH w tym wypadku widać przy poleceniach płatności, które można zainicjować z wyprzedzeniem zgodnie ze schematem przetwarzania.

Handel elektroniczny ewoluuje w szybkim tempie ciągle generując nowe modele wymiany dóbr i wartości. Konkurencja w tym nowym środowisku wymaga od instytucji finansowych gotowości do adaptowania się do zmieniających się okoliczności. WATCH ma zapewnić swoim uczestnikom niezbędną elastyczność w płatnościach transgranicznych, co umożliwia z kolei nadążanie za potrzebami klientów w środowisku elektronicznego handlu.

⁵ Business to business.

Silne i słabe strony związane z WATCH

Silne strony

1. WATCH umożliwi instytucjom finansowym zaspokojenie rosnących potrzeb klientów w zakresie płatności transgranicznych.
2. WATCH będzie prowadził politykę otwartego dostępu dla instytucji finansowych bez kreowania dodatkowego ryzyka.
3. WATCH zapewni kanał przetwarzania globalnych płatności wykorzystując istniejące narodowe systemy płatności i zapewni interfejs dla systemu wielu walut opartego na technologii internetowej.
4. Rozrachunek za pośrednictwem banku centralnego umożliwi pewność płatności i eliminuje obecnie istniejące ryzyko kredytowe związane z płatnościami transgranicznymi.
5. Zwiększa łatwość funkcjonowania poprzez stworzenie pojedynczego strumienia dla płatności transgranicznych skierowanego do wielu krajów.
6. WATCH jest bardziej efektywny niż umowy dwustronne i poprawia ogólną efektywność przetwarzania globalnych płatności.
7. WATCH umożliwia zwiększoną pewność otrzymania płatności i informacji związanej z płatnością przez odbiorcę.

Słabości

1. Przedpłaty mogą stanowić dodatkowe obciążenie dla zleceniodawcy.
2. Oszacowanie popytu rynkowego dokonane na podstawie danych historycznych niosą ze sobą ryzyko błędu w ocenie.
3. WATCH może napotkać opór ze strony dużych instytucji.
4. Istnieje pewien poziom niepewności, ryzyka i kosztów związanych z wdrożeniem nowego systemu płatności.
5. Możliwość zaistnienia potrzeby zreorganizowania pewnych aspektów już istniejących systemów płatności.

Szanse i zagrożenia związane z WATCH

Szanse

1. WATCH zapewnia bankom efektywne przetwarzanie płatności transgranicznych po zredukowanych kosztach dla klientów w wielu krajach.
2. WATCH umożliwi zaspokojenie popytu ze strony klientów.
3. Uczestnictwo w WATCH zwiększy reputację banków-uczestników jako przodujących we wdrażaniu nowych rozwiązań i technologii.
4. WATCH rozszerzy ofertę banków w zakresie płatności i zwiększy ich konkurencyjność na rynku.

Zagrożenia

1. WATCH może zredukować wolumen transakcji w relacjach banków korespondentów.
2. Różnice w polityce w każdym kraju odnośnie istniejących systemów płatności mogą opóźnić wdrożenie systemu
3. Obawy, że system przetwarzania wsadowego obniżający koszty może zmniejszyć wolumen i wartość transakcji obsługiwanych przez istniejące systemy, zaprojektowane do kontroli i redukcji ryzyka.

Źródła

1. *Concept Paper for a Global Automated Clearing House (1999)*. NACHA Cross-Border Council. Global ACH Work Group. Version 1.4.
2. *WATCH: A New Global Payments Channel (2000)*. National Automated Clearing House Association.
3. *The Evolution of WATCH (2000)*. National Automated Clearing House Association.
4. <http://www.nacha.org>
5. <http://www.globalach.org>